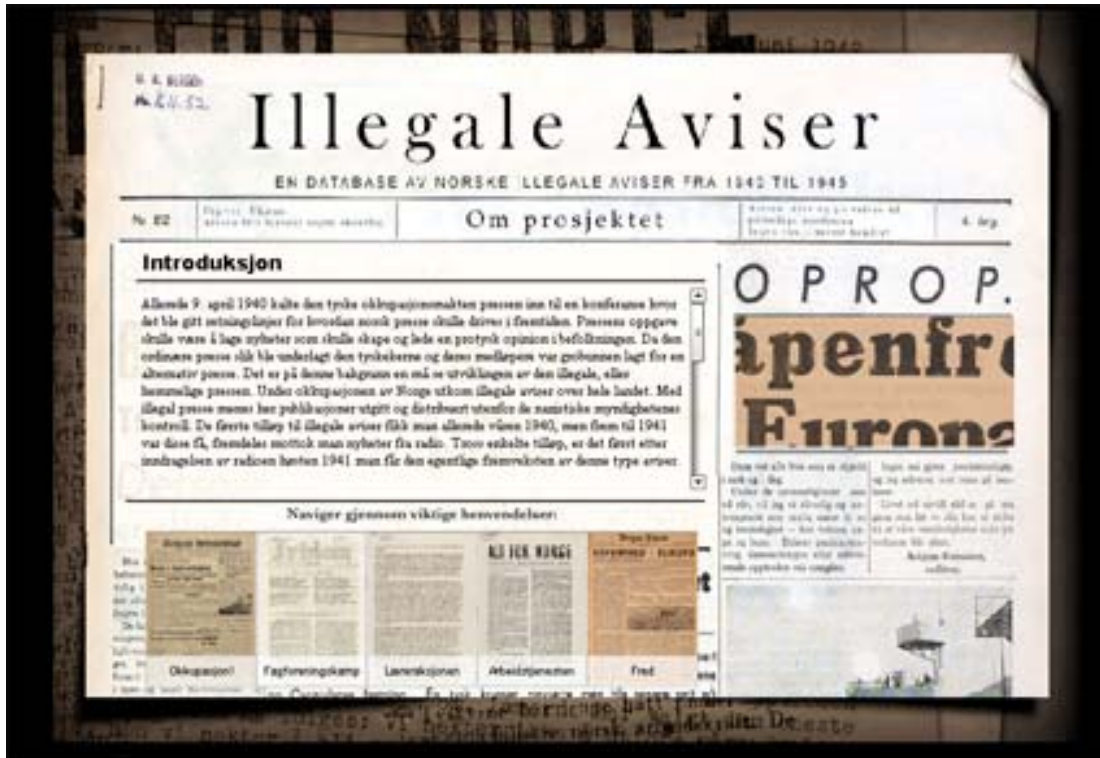

Åpning av nettbase over alle de illegale avisene i Norge under krigsårene 1940-1945.

Stein Ugelvik Larsen – Leder Nordiki - Bergen 9.04.2010

På vegne av Nordiki vil jeg ønske dere velkommen til denne viktige begivenhet i vårt prosjekts utvikling.

Dette er et 70-års "jubileum", som vi vel ikke liker å kalle jubileum i vanlig forstand. Men denne dato er viktig for å minne oss om innledningen til den vonde og vanskeligste tid i Norges historie noen gang. Vi var en ny selvstendig nasjon og ble overfalt av datidens sterkeste europeiske krigsmakt. Denne tiden har satt sitt preg på vårt land og vil også prege det i lang tid fremover.

I våre dager er ytingsfrihet stort tema: vi har opplevd konfliktene omkring publiseringen av Muhammed-tegningene, problemer knyttet til ulike utsagn innenfor det offentlige rom om rasisme og minoritetsbeskyldninger, og opprørende utfall i mange sårende og injurierende offentliggjøring av forhold rettet mot individene.

Setter vi disse problemstillinger opp mot ytringsfriheten under den tyske okkupasjonen av Norge, kan de nesten virke små og nesten ubetydelige, holdt opp mot trusselen om at enhver nyhetsformidling og ytring rettet mot det tyske herrefolket kunne og faktisk endte i dødsdom eller langvarige og grusomme fengselsopphold.

Men poenget med denne sammenligning er ikke å sette disse sider ved ytringsfriheten opp mot hverandre. Dagens ytringsfrihetsdebatt og krigstidens kamp for å uttrykke kritiske meninger, handler begge om hvor viktig det er at frie individer kan ha en stemme når det gjelder de viktigste ting i ens liv.

De illegale avisene var krigstidens stemme mot dem som knuget vår frihet.

De illegale avisene lå i fronten under kampen om Norges sjel.

NORDIKI ble etablert for vel fem år siden ved Universitetet i Bergen og med bakgrunn i arbeidet med nettstedet Norgeslexi.no som vi hadde først startet og organisert i samarbeid med Fjell kommune på Sotra.

Formålet for NORDIKI er å gjøre gratis tilgjengelig mest mulig dokumentasjon om de fem kritiske årene i Norges historie 1940-1945 – til bruk for formidling, undervisning og forskning. Vi vil gjerne ha med alt som finnes tilgjengelig av tekstmateriale, billedmateriale, film og beskrivelse av gjenstander.

Vi ville ha med flest mulige institusjoner og personer som sitter inne med stoff fra de fem okkupasjonsårene – og vi ønsker kommentarer og kritisk informasjon fra alle dem som er interessert i dette stoffet.

Dette er bakgrunnen for den web-side som dere i dag finner på nettet.

NORDIKI "eier" ikke noe av denne informasjonen. Den er trygt lagret i de ulike arkiv og hos private. Dette har også vært prinsippet for samarbeidet. Originalene kan man lese eller beskue hos eieren om det er på museet i Ålesund eller i Kirkenes, men innholdet vil være tilgjengelig hvor man enn bor i får land og utenfor. Institusjonene fortsetter å eie de faktiske og kommersielle rettighetene til materialet.

Det moderne, globale kommunikasjonsnettets store fordeler nå er at så mange flere kan ta del i og bruke denne informasjonen.

Dette er også en demokratisk rettighet.

Informasjon gir makt og makt skal være mest mulig likeverdig fordelt i vårt samfunn.

NORDIKI er i dag organisatorisk som en bredt sammensatt "interessegruppe" og er en administrativt forankret i Institutt for informasjons- og medievitenskap med Rune Arntsen som teknisk nøkkelperson. Vi har vært faglig lokalisert slik at jeg har vært leder sammen med representanter fra Universitetsbiblioteket, Institutt for informasjons- og medievitenskap og Bergen Museum.

Mange institusjoner i Bergensområdet er med i "interessegruppen":

Det gjelder: Høyskolen i Bergen, Statsarkivet i Bergen, Fylkesarkivet i Bergen, Bergen offentlige bibliotek, Byarkivet i Bergen og flere historisk interesserte personer.

Vi har noen gode kontakter utenfor Bergen: Det gjelder bl.a. Norges Hjemmefrontmuseum og Ålesund Museum. Det er gledelig at representanter fra disse er til stede i dag.

En av de virkelig verdifulle medarbeiderne til Norgeslexi og NORDIKI, i Oslo, var Jan Åsmund Jacobsen. Det var med stor sorg vi mottok i forrige uke budskapet om at han brått døde fra oss.

Vi vil minnes ham som en trofast og god venn og en arkiv-kompetent filmforsker av høy klasse.

Da vil jeg gi ordet til prorektor Berit Rokne som vil hilse fra Universitetet i Bergen ...

#####

Åpning av nettbase over alle de illegale avisene i Norge under krigsårene 1940-1945.

Berit Rokne – prorektor UiB – Bergen 9. april 2010

- Det er med stor ære og glede jeg på vegne av Universitetet kan gratulere med åpningen av denne helt nye nettbasen innenfor NORDIKI - en oversikt over alle de illegale avisene i Norge under krigs- og okkupasjonsårene 1940-1945.

- Til sammen er det 414 aviser registrert totalt – og i første runde blir nå 125 av disse gjort tilgjengelig i fulltekst for alle numrene. Det er imponerende.

På vegne av hele universitetssamfunnet vil jeg berømme dette viktige og som sagt ikke rent lite imponerende

krafttaket som har blitt gjort for å få etablert denne nettbasen.

Ikke minst er jeg stolt over at dette er blitt gjort innen et faglig område som det er viktig for universitetet å markere seg på – både nasjonalt og internasjonalt.

- At denne markeringen skjer akkurat i dag gir selvfølgelig en ekstra dimensjon til åpningen av nettbasen. Så er det også verdt å huske på at de illegale avisene var svært viktig i den norske holdningskampen under krigen.

Dagen i dag er særlig spesiell siden vi til og med har med oss redaktører fra den illegale pressen. De vet mest av alle hva det vil si å risikere liv og helse for landet sitt. Det kan gjøre oss andre ydmyk når vi ser tilbake på deres innsats.

- Avisene utgjør et unikt materiale for å forstå hvordan informasjon kunne spres og holdninger skapes i en situasjon av ekstrem sensur og kontroll. Hva som vi i dag tar som en selvfølge i vårt moderne mediasamfunn - eksisterte ikke den gang. Samtidig handlet de illegale avisene også om å finne nye måter å unngå de nye makthaverne på - slik at det norske folket kunne stå sammen mot okkupasjonsmakten.

- Universitetet i Bergen er ekstra stolte over at dagens lansering er verdenshistorisk siden ingen land har gjort akkurat dette for sin illegale presse. Men vi må også huske at i Norge har de illegale avisene vært "tabu" i den forstand at de har vært vanskelig tilgjengelige og i

prinsippet ikke tillatt studert i arkivene. Dagen i dag markerer at vi nå kan få lese dem i full tekst, og få innsyn i en helt unik kilde fra siste krig - en kilde som omfatter stoff fra hele landet.

- Det at vi står her i dag skyldes ikke minst at det gjennom mange år har blitt bygget opp et nettverk som innebærer et tett samarbeid mellom en rekke fagmiljøer, institusjoner og enkeltpersoner. Digitaliseringsprosjektet er et eksempel på betydningen av å utnytte tverrinstitusjonell og tverrfaglig kompetanse.

Jeg vil derfor benytte anledningen til å takke alle involverte, fra UiB representanter fra Institutt for sammenlignende politikk, Institutt for informasjons og medievitenskap, Universitetsbiblioteket og Bergen Museum.

En stor takk også til andre institusjoner og personer både i i Bergen og utenbys fra som har deltatt i arbeidet med å få til en slik viktig nettbase som dette. Ingen nevnt - ingen glemt.

Gratulerer så mye til alle sammen. Dette er vi stolt av.

#####

Åpning av nettbase over alle de illegale avisene i Norge under krigsårene 1940-1945.

Randi Elisabeth Taxt – avdelingsdirektør ved Universitetsbiblioteket – Bergen 9. april 2010

- Universitetsbiblioteket er glad for å kunne bidra til markeringen av at det nå er 70 år siden utbruddet av annen verdenskrig.
- De illegale avisene som ble produserte gjennom krigsårene, er uvurderlige informasjonskilder til norsk historie i perioden. Avisene er også originaldokument og konkrete vitnesbyrd som gjør at historien kommer svært nær for den som leser dem.
- Vi vet at mange måtte betale med sitt liv for å ha vært med på den informasjonsvirksomheten som de illegale

avisene representerer. Vi minnes dem når vi nå henter fram materialet og gjør det lettere tilgjengelig for alle.

- Det er en ære for oss at noen av dem som var med å produsere de illegale avisene, er tilstede i dag.

- Universitetsbiblioteket er glad for å kunne bidra til denne nypubliseringen av de illegale avisene i et samarbeid med flere arkivinstitusjoner og forskere, og med NORDIKI-prosjektet som har vært en pådriver. Det er flott at vi sammen kan oppfylle det målet vi alle har om å gjøre historisk materiale tilgjengelig, og stille det til disposisjon for forskning. Dette prosjektet er også et ypperlig eksempel på et godt faglig på tvers av avdelinger og organisasjoner og på UB er vi gjerne med på flere slike.

- Særlig takk til Nordiki-prosjektet ved professor emeritus Stein Ugelvik Larsen, førsteamanuensis Leif Ove Larsen ved Institutt for informasjon- og medievitenskap, som har ledet arbeidet med krigsavisene sammen med universitetsbibliotekar Bjørn-Arvid Bagge.

- Ved våre Spesialsamlinger har særlig Anne Grethe Lyngsgaard og Nils-Erik Moe-Nilssen arbeidet med digitaliseringen. Tilvekstavdelingen har bidratt på den elektroniske arkivside. Morten Heiselberg og flere ved Billedsamlingen har utarbeidet en utstilling for anledningen, som vi skal se etterpå.

- Takk for samarbeidet til Hjemmefrontmuseet, Ålesund Museum, Bergen Offentlige Bibliotek og Bergen Byarkiv, som alle bidrar med materiale og med

digitaliseringsarbeid, og Statsarkivet i Bergen som er partner i NORDIKI-prosjektet.

- Vi takker også for støtten fra Stiftelsen Fritt Ord.
- Noen nevnt og forhåpentligvis ingen glemt, men om så skulle være takker jeg dem også.

For øvrig lykke til med arrangementet og videre drift og utvikling av databasen.